

NAZAJ MED ŠOLSKE KLOPI

Po vročem poletju se vrača šolska mrzlica

mag. Katarina Kesič Dimic, prof. def.

(objavljeno v reviji Viva, september 2002)

Poletne počitnice so se na žalost velike večine otrok iztekle in napetosti, ki se pričnejo pojavljati na začetku novega šolskega leta so že prišle na plan. Nekatere družine so že med počitnicami poskrbele za šolske potrebščine in knjige, druge se na lov za njimi odpravljajo v prvih septembrskih dneh. Starše ob živce spravljajo dolge kolone v knjigarnah in težki računi, veliko otrok pa se spopada s čisto drugačnimi težavami. Veliko je takih, ki si za nobeno ceno ne želijo nazaj v šolo in so jih moraste sanje mučile že sredi avgusta, samo zato, ker so se z avtom peljali mimo šolske zgradbe.

Kadar otrok do ponovnega snidenja s sošolci in učitelji kaže pretiran oziroma nerazumljiv odpor, morajo starši skušati ugotoviti, od kod izvirajo njegovi strahovi.

NERAZUMLJIV ODPOR DO ŠOLE

Med počitnicami so starši opazili, da je bil njihov otrok zelo pozitivno naravnan, njegovo vedenje ni bilo več nagajivo in moteče. Ko so proti koncu avgusta pričeli nakupovati šolske potrebščine, se je otrok počasi začel zapirati sam vase, njegovo moteče vedenje se je zopet začelo ponavljati. Pred spanjem je prosil za daljše pravlјice ali pogovore, sredi noči se je prepoten zbujal, občasno se je pojavljalo tudi nočno mokrenje in grizenje nohtov. Pri starejših otrocih se je pričelo pojavljati odgovarjanje, svojeglavost in molčečnost. To so lahko nekateri od mnogih znakov, ki nam kar kričijo, naj se odkrito pogovorimo z otrokom, kajti »Strah«, ki jih povzroča, je zagotovo povezan s šolo.

Eden izmed vzrokov za strah pred šolo je lahko medvrstniško nasilje (bullying), ki se pojavlja kot izsiljevanje denarja oziroma ostalih dobrin, podprto z grožnjami ali udarci, starejših ali dominantnejših učencev nad mlajšimi in šibkejšimi. Strah pred šolo lahko izvira tudi iz otrokove osamljenosti in izoliranosti od ostalih vrstnikov, ki se pogosto pojavi, če ima le-ta posebne vedenjske, telesne ali učne značilnosti. Otrok, ki

je pretirano neroden, bo kmalu veljal za razrednega zabavljača, ki se mu bodo za vsak storjen korak vsi smejali, nihče pa ga ne bo želel imeti za prijatelja. Če ima otrok epilepsijo, se boji med svojimi sošolci doživeti napad in je stalno pod napetostjo, da do njega ne bi prišlo, saj bi to lahko pomenilo padec njegove priljubljenosti. Otrok, ki je gibalno oviran ali slep, za sošolce lahko postane izziv ali breme, saj imajo ostali lahko občutek, da mu pri ocenjevanju popuščajo, kar se nemalokrat tudi v resnici dogaja. Otrok z učnimi težavami pa si zaradi vseh preglavic, ki jih pozna s šolo, po sprostilnih počitnicah ne želi nazaj, saj pozna trnovo pot, ki jo bo moral spet začeti in se obenem boji ponovnega doživljanja neuspeha.

PRVOŠOLCI

Nekateri otroci kar ne morejo dočakati, kdaj bodo prvič prestopili šolski prag, saj se z novo pridobitvijo počutijo pomembnejše in bolj odrasle. Šolske naloge so pomembne, saj se ocenjujejo in nihče več ne bo rekel, da hodijo v vrtec, kjer se samo igrajo. Drugi otroci se šole bojijo in si želijo še kako leto ali dve ostati v vrtcu in podoživljati svojo igrivost, saj jih šola navdaja s strahom pred neznanim. Za tiste otroke, ki pa po mnenju več strokovnjakov za prvi razred še niso dovolj vešč, je bolje, da še eno leto ostanejo v mali šoli in s tem pridobijo nove izkušnje v manj napetem okolju.

Vsekakor je pomembno, da se z otrokom preden vstopi v prvi razred veliko pogovarjamo, mu opisujemo prijetne dogodivščine iz svojih šolskih let in mu predstavimo čimveč prednosti, ki jih ima šola pred vrtcem. O pridobivanju novega znanja moramo govoriti s čimbolj uporabne plati; razložimo mu, da bo lahko sam pisal pisma, si v trgovini sam kaj kupil, ker bo znal računati in podobno. Čimbolj se moramo izogibati temi o ocenah, saj malih nadebudnežev ne smemo prezgodaj obremeniti z njimi.

Če imamo možnost, se prvi šolski dan v čimvečjem številu odpravimo z njim (vsaj oba starša), vedemo se, kot da je zelo pomemben dan, mu čestitamo za pogum, ki ga je pokazal in ga konec dneva peljemo na sladoled, kot darilo, ker se je tako dobro držal. Starši prvošolcev pa ne smejo pozabiti, da je njihov otrok še vedno igriv in da ga dejstvo, da je prestopil šolski prag ni kar na lepem postaralo, zato ohranjamo vse prijetne, igrive aktivnosti, ki so se odvijale že prej.

PONAVLJANJE RAZREDA

Iz svojih šolskih let se spomnim, da je bilo ponavljanje razreda največji udarec, ki se je komu lahko pripetil. Otroci ponavljanje gledajo samo s slabe strani, najhujše je verjetno to, ker izgubijo na veljavi in postanejo stigmatizirani tako v starem, kot v novem razredu. Ker imajo otroci med seboj zelo stroga merila, novega prišleka ocenijo kot »cvekarja« in se pogosto na veliko žalost do njega zelo nesramno vedejo, saj ne znajo ločiti šolskega uspeha in dosežkov od vedenjskih in osebnostnih značilnosti. Za mnoge je ponavljalec v vseh pogledih slab, saj njegov šolski uspeh enačijo direktno z njim kot z osebo. Otroku, ki razred ponavlja in je doživel stres ob koncu šolskega leta, se bo z novimi stresnimi situacijami srečeval tudi v začetku novega šolskega leta. Tak otrok potrebuje veliko mero razumevanja s strani staršev in tudi učiteljev, ki v določeni meri lahko vplivajo na dinamiko cele skupine in na to temo lahko razvijejo pomembne pogovore ali celo delavnice. Zavedati se moramo, da nihče ni tako prizadet, kot otrok sam, ki se z raznimi opazkami srečuje vsak dan. Pomembno je, da otroku pomagamo razvijati pozitivno samopodobo in samospoštovanje, ki ob takih prelomnih dogodkih doživi negativne spremembe. Otroku moramo ponavljanje razreda predstaviti s pozitivne strani, saj se bo stvari, ki jih ni imel časa osvojiti, sedaj še enkrat in bolj počasi zagotovo lahko naučil in kasneje v življenju ne bo imel težav z njimi. Truditi se moramo, da bo v novem šolskem letu doživljal več uspehov in pohval, ki ga bodo opogumile in izboljšale samopodobo. Ne smemo dopustiti, da bi on sam ali kdorkoli drug enačil njegove šolske neuspehe direktno z njim samim, kajti nekdo, ki ponavlja razred zato še ni slabič.

PREŠOLANJE OTROKA

Eden izmed zelo stresnih trenutkov v otroštvu in mladostništvu je vsekakor prešolanje na novo šolo, med popolnoma nove vrstnike in učitelje. Manj stresno je zagotovo prešolanje zaradi selitve, v primerjavi s prešolanjem otroka na osnovno šolo s prilagojenim programom. Pri takem prešolanju je poleg otroka v stresni situaciji cela družina, ki se sprašuje, kje so grešili pri vzgoji, da jih usoda tepe za nazaj. Starši težko sprejmejo, da bo njihov otrok hodil v šolo s prilagojenim programom in imel priznanih le šest razredov osnovne šole. Zdi se, kot da s tem dogodkom pade temna senca na vso družino, saj starši ne želijo o tem govoriti s svojimi sosedi in

znanci, ker to velja kot nekaj sramotnega. Vendar tu grešijo – vedno moramo izhajati iz otroka in poskrbeti za njegovo dobro. Otrok, ki ni mogel slediti programu redne osnovne šole, je bil pri večini dejavnosti počasen, zadnji je oddajal naloge in bil vedno neuspešen. Njegova samopodoba se je poslabšala, ni imel več zaupanja vase. Na šoli s prilagojenim programom pa je v razredu malo otrok, delo in metode so prilagojene posameznikom. Tako bo lahko otrok, ki je bil prej potr in zaprt vase zaradi stalnih neuspehov, v novi skupini zaživel, saj se bo počutil uspešnega in pri določenih dejavnostih celo najboljšega. Ko bodo starši videli, da je njihov otrok srečen in zadovoljen, se bodo sčasoma sprijaznili, da ne bo nikoli doktor znanosti, bodo pa vedeli, da so mu s prešolanjem omogočili zdravo in veselo otroštvo v sebi primernem, nerestriktivnem okolju.

MLADOSTNIKI IN ODGOVORNOST

Nekje od petega razreda osnovne šole naprej se poleg težav, ki so povezane z učenjem, pričnejo pojavljati najstniške okupacije, ki se jih vsi verjetno zelo dobro spominjamo. Bolj kot šola in ocene postanejo pomembni zmenki in skrb za urejen videz, kar v večino družin pripelje vsakodnevne prepire. Starši skrbijo za šolski napredek, mladostniki želijo ugajati vrstnikom z izpolnjevanjem trenutno določenih pravil. V določeni fazi jih šola ne zanima, kaj šele srednješolsko izobraževanje. Tako starši kot mladostniki si morajo določiti točna pravila že takoj na začetku šolskega leta, če želijo ohraniti kolikor toliko mirno kri. Z otrokom se pogovorimo o težavah, bodimo dober poslušalec, dajmo mu občutek zaupnosti in ne nastopajmo v vlogi napete in zvedave mame. Če bo otrok vedel, da nam lahko zaupa, bomo zvedeli veliko stvari in skupaj rešili prenekatere težave, ter se tako dogovorili o kompenzaciji med učenjem in prostim časom. Mladostnikom moramo dati občutek, da so odgovorni za svoja dejanja in jih s tem motivirati, da se bodo sami bolj začeli zanimati za šolo.

Vedeti jim moramo dati, da v šolo hodijo zaradi lastnega napredka in samouresničitve, ki je tesno povezana s kasnejšim življenjskim standardom.

OBLIKOVANJE SKUPNIH PRAVIL

Največ bomo dosegli, če bomo nova pravila uvedli takoj na začetku šolskega leta in se obenem dogovorili za kazni ob neupoštevanju le-teh. Ko sestavljamo pravila, morajo biti prisotni vsi, ki so kasneje vpleteni. Pravila so točno določena in vsi se jih držimo; lahko si jih zapišemo na večji list papirja. Razmejimo čas za učenje in za prosti čas. Starejšim otrokom ponudimo, da si lahko sami oblikujejo svoje dnevne urnike (kateri čas bodo porabili najprej), mlajšim otrokom pa čas določimo mi, saj se bodo tako lažje navadili sistematičnega in organiziranega dela. Ob priložnostih, ko je otrok posebej uspešen ali priden, lahko prosti čas malo podaljšamo. Paziti moramo le, da časa za učenje na lepem ne povozi za prosti čas. Ob uspešnem upoštevanju dogovorjenih pravil lahko otroka nagradimo z drobnimi pozornostmi.